

3 lipca 2025 r.

KOMITET LANZAROTE

Komitet Stron Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych

.....

Sprawozdanie z realizacji

Załącznik – lista zaleceń

OCHRONA DZIECI PRZED NIEGODZIWYM
TRAKTOWANIEM W CELACH SEKSUALNYCH W **KRĘGU**
ZAUFANIA: RAMY PRAWNE

Streszczenie

W większości przypadków wykorzystania seksualnego dzieci dopuszczają się osoby, które dziecko zna i którym ufa. W niniejszym raporcie Komitet Lanzarote ocenia ochronę dzieci znajdujących się w „kręgu zaufania” w 48 Państwach Stronach Konwencji Lanzarote. „Krąg zaufania” obejmuje członków dalszej rodziny, osoby pełniące funkcje opiekuńcze lub sprawujące kontrolę nad dzieckiem oraz osoby, z którymi dziecko wchodzi w interakcje w środowisku osób, którym ufa, w tym jego bliskich rówieśników. W raporcie oceniono, w jaki sposób Strony uznają wykorzystywanie seksualne dzieci popełnione w kręgu zaufania za przestępstwo oraz w jaki sposób dzieci są chronione przed, w trakcie i po zakończeniu postępowania karnego. Dokument omawia również konkretne środki reagowania na przypadki nadużyć wewnątrz rodziny oraz to, w jaki sposób Państwa-Strony radzą sobie ze szkodliwymi zachowaniami seksualnymi samych dzieci. Na końcu omówiono zasady i procedury stosowane w dochodzeniach i postępowaniach karnych oraz środki nadzoru i monitorowania przestępców.

Ogólnie rzecz biorąc, Komitet Lanzarote stwierdził znaczny postęp, jaki Państwa Strony Konwencji Lanzarote osiągnęły od pierwszej rundy monitorowania, która również koncentrowała się na kręgu zaufania, zwłaszcza jeśli chodzi o stosowanie procedur umożliwiających ochronę ofiar podczas śledztw i postępowań karnych. Mimo to nadal występują istotne luki, zwłaszcza w zakresie kryminalizacji wykorzystywania seksualnego dzieci poniżej 18. roku życia, w kontekście wykorzystywania seksualnego w rodzinie oraz w sytuacjach, w których nie stosuje się przymusu, gróźb ani siły. Strony wzywa się również do wzmocnienia pomocy prawnej i psychologicznej udzielanej ofiarom i ich bliskim oraz do zwiększenia nadzoru i monitorowania przestępców.

Aby zapewnić wszystkim dzieciom ochronę przed wykorzystywaniem seksualnym niezbędne jest kompleksowe ustawodawstwo **kryminalizujące** wykorzystywanie seksualne dzieci w **każdym** wieku przez osoby, z którymi dziecko pozostaje w oczywistym stosunku zaufania, **władzy** lub **wplywu**. Kilka Państw poczyniło postępy w tej dziedzinie i obecnie w swoich definicjach prawa karnego dotyczących przestępstw seksualnych wobec dzieci wyraźnie odwołuje się do „oczywistego stosunku zaufania, władzy lub wpływu”. Wiele Państw nadal jednak ogranicza tę ochronę do bardzo szczególnych okoliczności lub do dzieci poniżej wieku, w którym dopuszczalne są czynności seksualne. Niektóre Strony wciąż wymagają występowania elementu przymusu, aby czyn stanowił przestępstwo. Ponadto w przypadku niektórych Państw dzieci mogą zostać pociągnięte do odpowiedzialności karnej za przestępstwo utrzymywania stosunków seksualnych z dorosłym krewnym, rodzicem adopcyjnym lub zastępczym. Niektóre Państwa nadal zezwalają na uniknięcie odpowiedzialności przez zawarcie małżeństwa z ofiarą lub nie penalizują wykorzystywania seksualnego przez małżonków zamężnych dzieci. W przypadku niektórych Stron wciąż istnieją dyskryminujące sformułowania prawne, które osłabiają ochronę wszystkich dzieci bez względu na płeć lub orientację seksualną pokrzywdzonego dziecka lub sprawcy.

Ochrona dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym w rodzinie wymaga wczesnego wykrywania, szybkich środków ochronnych i skoordynowanych interwencji, które priorytetowo traktują bezpieczeństwo i dobro dziecka. Komitet stwierdził, że większość Stron przewiduje możliwość wydania nakazu opuszczenia miejsca wspólnego zamieszkania przez domniemanego sprawcę jeszcze przed wszczęciem postępowania karnego. Wiele Państw umożliwia również całkowite zawieszenie lub pozbawienie praw rodzicielskich lub władzy rodzicielskiej do czasu zakończenia postępowania karnego lub po skazaniu rodzica za przestępstwo. I odwrotnie — umieszczenie pokrzywdzonego dziecka poza rodziną powinno być ostatecznością — ale nie wszystkie Państwa stosują tę zasadę w prawie lub praktyce. W przypadku większości Stron, które zezwalają na przesłuchania dzieci, nie ma potrzeby uzyskiwania uprzedniej zgody rodziców lub opiekunów prawnych dziecka, jeżeli mogłoby to zapobiec ujawnieniu przez dziecko faktu wykorzystywania seksualnego. Państwa poczyniły również postęp w

zakresie wyznaczania i zapewniania specjalnych przedstawicieli i opiekunów *ad litem* w przypadkach, gdy domniemanym sprawcą jest rodzic. Większość Państw-Stron dba również o to, aby przepisy o ochronie danych i zasady poufności nie utrudniały wymiany informacji między instytucjami reagującymi na przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci.

Dzieci **przejawiające** szkodliwe zachowania seksualne wymagają indywidualnie dostosowanych środków w celu zaspokojenia ich potrzeb rozwojowych. Komitet stwierdził, że w przypadku większości Państw, gdy dziecko poniżej wieku odpowiedzialności karnej dopuszcza się szkodliwych zachowań seksualnych wobec innego dziecka, jest ono kierowane do służb opieki społecznej i/lub stosowane są wobec niego środki zabezpieczenia. Chociaż większość Państw stosuje odmienne podejście do karania dzieci, które przekroczyły wiek odpowiedzialności karnej, w porównaniu z dorosłymi, którzy popełnili podobne przestępstwa, Komitet wzywa Państwa-Strony do przyjęcia podejścia opartego na sprawiedliwości naprawczej i przestrzegania zasad sprawiedliwości przyjaznej dzieciom.

Skuteczne mechanizmy wszczynania **dochodzeń** i **ścigania** są niezbędne, aby zapewnić, że przypadki wykorzystania seksualnego dzieci przez osoby z kręgu zaufania będą rozpatrywane niezależnie od zdolności lub woli ofiary do złożenia skargi. W raporcie stwierdzono, że większość państw zezwala obecnie na wszczęcie postępowania z urzędu bez konieczności wcześniejszego złożenia skargi przez ofiarę. Duży postęp osiągnięto także w zakresie możliwości kontynuowania postępowania po wycofaniu skargi przez ofiarę – liczba Państw, które dopuszczają taką możliwość, wzrosła ponad trzykrotnie. Postęp odnotowano również w zakresie sprawozdawczości. Wiele Stron nakłada na niektórych specjalistów prawny obowiązek zgłaszania podejrzeń popełnienia przestępstw seksualnych wobec dzieci i zapewnia, że poufność nie stanowi przeszkody w wypełnianiu tego obowiązku. Wiele Państw umożliwia również zawieszanie pracowników lub wolontariuszy, wobec których prowadzone jest śledztwo w sprawie nadużyć, a także zapewnia, że osoby prawne również mogą zostać pociągnięte do odpowiedzialności, jeśli odnoszą korzyści z tych przestępstw.

Pokrzywdzone dzieci wymagają szczególnych **zabezpieczeń** i ochrony podczas **dochodzeń** i **postępowań** by ograniczyć ryzyko doznania ponownej traumy i by mogły wziąć skutecznie udział w postępowaniu sądowym. Jeśli chodzi o fazę dochodzeniową, od czasu pierwszej rundy monitorowania zaobserwowano znaczny postęp dzięki rozszerzeniu modelu *Barnahus* — multidyscyplinarnych zintegrowanych świadczeń przyjaznych dzieciom, które pomagają uniknąć wtórnej wiktyimizacji pokrzywdzonych dzieci. W kontekście postępowania karnego, duży postęp osiągnięto w zakresie umożliwienia dzieciom składania zeznań w sądzie bez ich fizycznej obecności, przesłuchiwanie dzieci bez fizycznej obecności domniemanego sprawcy oraz dzięki filmowaniu zeznań dziecka. Jednakże, chociaż niemal wszystkie Strony zapewniają, że wcześniej nagrane/sporządzone zeznania są dopuszczalne w sądzie, tylko połowa z nich wykorzystuje je w celu zastąpienia zeznań składanych na żywo przez dziecko. Postęp odnotowano również w zakresie środków ochrony prywatności pokrzywdzonych dzieci. Większość Państw dopuszcza przeprowadzanie rozpraw bez udziału publiczności i posiada przepisy prawne zapobiegające ujawnianiu tożsamości ofiary w mediach. Mimo że wszystkie Państwa zapewniają pokrzywdzonym dzieciom dostęp do jakiejś formy bezpłatnej pomocy prawnej, nie wszystkie zapewniają „prawnika z urzędu” lub adwokata bezpłatnie lub na korzystniejszych warunkach niż w przypadku osób dorosłych.

Ofiary i osoby trzecie **również wymagają** dodatkowych **zabezpieczeń** poza kontekstem postępowania karnego. Wiele Państw posiada zabezpieczenia prawne chroniące zarówno pokrzywdzone dziecko, jak i członków jego rodziny przed negatywnymi konsekwencjami lub wtórną wiktyimizacją po ujawnieniu przez dziecko faktu wykorzystywania seksualnego. Odnotowano postęp w zapewnianiu pomocy terapeutycznej osobom bliskim ofierze. W kilku Państwach-Stronach wsparcie dla członków rodziny ofiary jest zapewniane w ramach *Barnahus* lub usług podobnych do *Barnahus*.

Nadal istnieją znaczne luki w zakresie nadzoru nad sprawcami **przestępstw** oraz ich monitorowania po wyjściu z więzienia oraz **udostępniania** danych o skazanych sprawcach **przestępstw** pomiędzy Państwami. Są to dwa kluczowe kroki, jakie można podjąć, aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez nich przestępstwa.

Komitet Lanzarote ponownie podkreśla potrzebę pełnego dostosowania przez Strony swoich ram prawnych do Konwencji Lanzarote. Niniejsze sprawozdanie zawiera szczegółowe zalecenia i przykłady dobrych praktyk w celu wsparcia reformy mającej na celu poprawę ochrony prawnej dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym przez osoby z ich kręgu zaufania.

Załącznik – lista zaleceń

Zalecenia

Zalecenie 1

Komitet Lanzarote wzywa wszystkie Strony do zapoznania się z obiecującymi praktykami wskazanymi w niniejszym sprawozdaniu i rozważenia wdrożenia podobnych praktyk na szczeblu krajowym.

Zalecenie 2

Komitet Lanzarote wymaga, aby następujące Strony zapewniły, zgodnie z artykułem 18 ust. 1 lit. b) tiret drugie, aby ich przepisy prawa karnego kryminalizujące czynności seksualne z dzieckiem przez osobę będącą z nim w stosunku zaufania, władzy lub wpływu były sformułowane wystarczająco szeroko, obejmując wszystkie istotne sytuacje:

- Hiszpania w odniesieniu do dzieci poniżej wieku, w którym dozwolone są czynności seksualne;
- inne Strony w odniesieniu do dzieci, zarówno poniżej, jak i powyżej wieku, w którym dozwolone są czynności seksualne¹.

Zalecenie 3

Komitet Lanzarote wymaga od Stron, które jeszcze tego nie **zrobiły**², zapewnienia, zgodnie z artykułem 18 ust. 1 lit. b) tiret drugie, aby przepisy ich prawa karnego kryminalizowały czynności seksualne z dziećmi w każdym wieku, w tym powyżej wieku uprawniającego do podejmowania czynności seksualnych, przez osobę, z którą dziecko pozostaje w stosunku zaufania, władzy lub wpływu. Przepisy te powinny być sformułowane na tyle szeroko, aby obejmowały wszystkie istotne sytuacje.

Zalecenie 4

Komitet Lanzarote zwraca się do Republiki **Mołdawii** oraz wszystkich innych Stron, które **mają** podobne przepisy, o przegląd swojego ustawodawstwa w celu zapewnienia, że dziecko, które nie osiągnęło wieku uprawniającego do podejmowania czynności seksualnych, nie może być uznane za zdolne do wyrażenia zgody na takie czynności.

Zalecenie 5

¹ Albania, Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, Czechy, Dania, Niemcy, Grecja, Islandia, Liechtenstein, Czarnogóra, San Marino, Serbia, Słowenia, Tunezja, Turcja i Wielka Brytania.

² Andora, Armenia, Azerbejdżan, Gruzja, Grecja, Łotwa, Malta, Republika Mołdawii, Macedonia Północna, Federacja Rosyjska i Ukraina.

Komitet Lanzarote zwraca się do Albanii, Austrii, **Bułgarii**, Czech, Grecji, Macedonii **Północnej**, Szwajcarii oraz wszystkich innych Stron, które **mają** podobne postanowienia, o zapewnienie, aby dziecko było uznawane za ofiarę wykorzystywania seksualnego i nie pociągano go do odpowiedzialności karnej za przestępstwo stosunków seksualnych z dorosłym członkiem rodziny spokrewnionym z nim w linii wstępnej, rodzicem adopcyjnym lub zastępczym albo dorosłym rodzeństwem.

Komitet Lanzarote zwraca się do Albanii, Austrii, **Bułgarii**, Czech, Grecji, **Węgier**, Islandii, Macedonii **Północnej**, Szwajcarii oraz wszelkich innych Stron, które **mają** podobne przepisy, o zapewnienie, aby w przypadku ścigania przestępstw związanych z czynnościami seksualnymi między dziećmi, które są rodzeństwem, jeżeli jedno z rodzeństwa padnie ofiarą nadużycia uznanego zaufania, władzy lub wpływu przez drugie, osoba ta nie ponosiła odpowiedzialności karnej.

Zalecenie 6

Komitet Lanzarote zwraca się do Albanii, Austrii, **Bułgarii**, Czech, Grecji, Islandii, Macedonii **Północnej**, Szwajcarii, **Węgier** i wszelkich innych Stron, których przepisy **zawierają** podobne regulacje, o zagwarantowanie, że małoletni będą pociągani do odpowiedzialności karnej wyłącznie w ostateczności za czynności seksualne między rodzeństwem i że, w zależności od okoliczności, wybierane będą bardziej właściwe metody radzenia sobie z ich szkodliwym zachowaniem (np. pomoc terapeutyczna i środki edukacyjne).

Zalecenie 7

Komitet Lanzarote wymaga, aby Federacja Rosyjska i wszystkie inne Strony **posiadające** podobne przepisy **przyjęły** niezbędne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, zgodnie z artykułem 27 ustęp 1, że sprawca nie może być zwolniony z odpowiedzialności karnej lub sankcji na skutek zawarcia małżeństwa z dzieckiem pokrzywdzonym w wyniku przestępstwa seksualnego popełnionego przez tego sprawcę, nawet po osiągnięciu przez dziecko pełnoletności.

Zalecenie 8

Komitet Lanzarote wzywa **Federację Rosyjską** i **Tunezję**, aby zapewniły, zgodnie z artykułem 18 ust. 1 lit. b) tiret pierwsze, ochronę dzieci będących w związkach małżeńskich przed przestępstwami seksualnymi popełnianymi przez ich małżonka.

Zalecenie 9

Komitet Lanzarote zachęca Strony do przeglądu swoich przepisów w celu zapewnienia, że wszystkie formy wykorzystywania seksualnego popełnione przez osobę będącą w uznanym stosunku zaufania, władzy lub wpływu, zgodnie z definicją zawartą w artykule 18 ust. 1 lit. b) tiret drugie, są objęte przepisami karnymi, co obejmuje przestępstwa popełnione przez:

- penetrację – niezależnie od tego, czy występuje brak zgody bądź użycie przemocy, groźby lub siły³;
- kontakt fizyczny bez penetracji – niezależnie od tego, czy występuje brak zgody, czy też użycie przemocy, groźby lub siły⁴; i
- w określonych przypadkach bez kontaktu fizycznego, dzięki wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych, zgodnie z postanowieniami Konwencji Lanzarote.

Zalecenie 10

Komitet Lanzarote zachęca Strony, które jeszcze tego nie **uczyniły**⁵, aby podjęły niezbędne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, że nagabywanie dzieci w celach seksualnych (grooming) będzie kryminalizowane nawet wtedy, gdy nie ma propozycji spotkania, po której następują działania prowadzące do takiego spotkania, zgodnie z opinią Komitetu Lanzarote w sprawie artykułu 23.

Zalecenie 11

Komitet Lanzarote wymaga, aby następujące Strony zapewniły, zgodnie z artykułem 2, że wszystkie dzieci będą chronione przed wykorzystywaniem seksualnym na równi, bez dyskryminacji ze względu na płeć lub orientację seksualną, w szczególności poprzez:

- dokonanie przez **Albanię** przeglądu sformułowań jej ustawodawstwa, aby uniknąć stygmatyzacji aktywności seksualnych ze względu na orientację seksualną, poprzez usunięcie odniesienia do „aktywności homoseksualnych”;
- dokonanie przez **Bułgarię** i **Federację Rosyjską** przeglądu ich ustawodawstwa w celu zapewnienia równych sankcji za wszystkie formy wykorzystywania seksualnego dzieci, niezależnie od płci sprawcy;
- zapewnienie przez **Macedonię Północną** i **Serbię**, by przybrani rodzice bez względu na płeć byli uwzględnieni jako osoby, które mogą zostać uznane za przestępców w przepisach ustawowych kryminalizujących czynności seksualne z dzieckiem po osiągnięciu wieku, w którym jest to dozwolone.

Zalecenie 12

Komitet Lanzarote zwraca się do Stron, które w swoich ramach prawnych przewidują możliwość przeprowadzania wywiadów rozpoznawczych z dziećmi, co do których istnieje podejrzenie, że padły ofiarą wykorzystywania seksualnego, a także tych Stron, które jeszcze tego nie **zrobiły**⁶, o zapewnienie, aby takie wywiady mogły być przeprowadzane bez wcześniejszego informowania

³ Andora, Armenia, Azerbejdżan, Gruzja, Łotwa, Malta, Republika Mołdawii, Federacja Rosyjska i Ukraina.

⁴ Albania, Azerbejdżan, Gruzja, Malta i Federacja Rosyjska.

⁵ Armenia, Grecja, Islandia, Liechtenstein, Litwa, Norwegia, Rumunia, Federacja Rosyjska, San Marino, Serbia, Tunezja i Turcja.

⁶ Dania, Niemcy, Grecja, Polska, Federacja Rosyjska, Republika Słowacka, Hiszpania i Wielka Brytania (Anglia i Walia).

rodziców lub opiekunów prawnych dziecka lub uzyskiwania ich uprzedniej zgody, w przypadkach, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie, że w rodzinie doszło do wykorzystywania seksualnego i istnieje powód, by sądzić, że rodzice lub opiekunowie prawni mogą zapobiec ujawnieniu przez dziecko faktu wykorzystywania seksualnego.

Zalecenie 13

Komitet Lanzarote wymaga od Stron, które jeszcze tego nie **zrobiły**⁷, aby podjęły niezbędne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia, zgodnie z art. 14 ust. 3 tiret pierwsze, możliwości wydania wobec domniemanego sprawcy nakazu opuszczenia wspólnego miejsca zamieszkania, w tym przed wszczęciem postępowania karnego i poza jego ramami.

Zalecenie 14

Komitet Lanzarote zachęca wszystkie Strony do zapewnienia, aby w przypadku nakazu opuszczenia wspólnego miejsca zamieszkania przez domniemanego sprawcę pozostali członkowie rodziny mieli zapewnione dobre warunki egzystencji i otrzymali wsparcie psychologiczne i socjalne.

Zalecenie 15

Komitet Lanzarote zwraca się do Stron, które jeszcze tego nie **uczyniły**⁸, aby zapewniły, że usunięcie pokrzywdzonego dziecka ze środowiska rodzinnego będzie brane pod uwagę wyłącznie wtedy, gdy usunięcie domniemanego sprawcy przestępstwa z tego samego środowiska, obok innych środków, okaże się niewystarczające do ochrony dziecka lub nie jest możliwe w konkretnych okolicznościach danej sprawy, i że będzie to dokonywane w najlepszym interesie dziecka.

Zalecenie 16

Komitet Lanzarote wymaga od Stron, które jeszcze tego nie **zrobiły**⁹, zapewnienia zgodnie z artykułem 10 ust. 1, aby instytucje zaangażowane w reagowanie na przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci mogły wymieniać się informacjami zgodnie z najlepszym interesem dziecka i stosownymi środkami ochrony, nie naruszając przepisów o ochronie danych ani zasad poufności danych.

Zalecenie 17

Komitet Lanzarote wzywa wszystkie Strony do zapewnienia, aby:

- w celu zagwarantowania ochrony dziecka i prawidłowego przeprowadzenia postępowania karnego, w każdym przypadku, gdy rodzic lub opiekun prawny jest podejrzany lub oskarżony o wykorzystywanie seksualne własnego dziecka, przeprowadzana była automatyczna ocena

⁷ Albania, Azerbejdżan, Chorwacja, Dania, Litwa, Monako, Macedonia Północna, Norwegia, Federacja Rosyjska, San Marino i Tunezja.

⁸ Albania, Armenia, Azerbejdżan, Belgia, Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, Czechy, Dania, Gruzja, Grecja, Węgry, Irlandia, Monako, Czarnogóra, Macedonia Północna, Federacja Rosyjska, San Marino, Serbia, Słowenia, Hiszpania, Tunezja, Ukraina i Wielka Brytania.

⁹ Albania, Azerbejdżan, Luksemburg, Czarnogóra, Macedonia Północna, Polska, Federacja Rosyjska, San Marino, Tunezja, Ukraina i Wielka Brytania (Szkocja).

ryzyka, kierując się dobrem dziecka, w celu podjęcia decyzji o zawieszeniu lub tymczasowym odebraniu praw lub władzy rodzicielskiej, lub opiekuńczej.

- automatyczna ocena ryzyka i najlepszego interesu dziecka była wykonywana w każdym przypadku, gdy rodzic lub opiekun prawny zostaje skazany za wykorzystywanie seksualne własnego dziecka, w celu podjęcia decyzji o dalszym zawieszeniu lub pozbawieniu praw lub władzy rodzicielskiej, lub opiekuńczej.

Zalecenie 18

Komitet Lanzarote wymaga od Liechtensteinu i Federacji Rosyjskiej zapewnienia, zgodnie z artykułem 31 ust. 4, aby specjaliści przedstawiciele i opiekunowie *ad litem*, byli powoływani w przypadku konfliktu interesów między osobami sprawującymi władzę rodzicielską a pokrzywdzonym dzieckiem.

Zalecenie 19

Komitet Lanzarote wymaga od Stron, które jeszcze tego nie **zrobiły**¹⁰, aby zastosowały środki ustawodawcze i inne środki w celu zapewnienia, zgodnie z artykułem 5 ust. 2, że specjaliści przedstawiciele i opiekunowie *ad litem* mają odpowiednią wiedzę na temat seksualnego wykorzystywania dzieci oraz ich niegodziwego traktowania w celach seksualnych.

Zalecenie 20

Komitet Lanzarote wzywa Strony, które jeszcze tego nie **uczyniły**, aby zastosowały niezbędne środki ustawodawcze lub inne w celu:

- Unikania łączenia funkcji prawnika i opiekuna *ad litem* w jednej osobie¹¹; oraz
- Bezpłatnego zapewnienia specjalnych przedstawicieli i opiekunów *ad litem* dla pokrzywdzonego dziecka¹².

Zalecenie 21

Komitet Lanzarote wymaga od Stron, które jeszcze tego nie **zrobiły**¹³, aby zapewniły, zgodnie z art. 16 ust. 3, programy lub środki interwencyjne dostosowane do potrzeb rozwojowych dzieci dopuszczających się przestępstw seksualnych, w tym dzieci poniżej wieku odpowiedzialności karnej.

Zalecenie 22

¹⁰ Belgia, Czechy, Dania, Niemcy, Grecja, Liechtenstein, Litwa, Federacja Rosyjska, San Marino, Serbia, Słowenia, Ukraina.

¹¹ Albania, Andora, Austria, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Dania, Estonia, Gruzja, Niemcy, Liechtenstein, Luksemburg, Czarnogóra, Macedonia Północna, Norwegia, Polska, Portugalia, Szwecja, Szwajcaria, Tunezja, Turcja i Ukraina.

¹² Belgia, Włochy, Liechtenstein, Federacja Rosyjska, Serbia, Ukraina i Wielka Brytania.

¹³ Albania, Bułgaria, Denmark, North Macedonia, San Marino, and the Slovak Republic.

Komitet Lanzarote wymaga od wszystkich Stron zapewnienia wszystkim dzieciom, zgodnie z artykułem 6, wszechstronnej edukacji, która umożliwi im rozpoznawanie szkodliwych zachowań seksualnych, unikanie angażowania się w szkodliwe zachowania seksualne oraz dostęp do wsparcia w przypadku, gdy staną się ofiarami seksualnego wykorzystywania lub niegodziwego traktowania w celach seksualnych.

Zalecenie 23

Komitet Lanzarote zachęca wszystkie Strony, aby w miarę możliwości stosowały podejście oparte na sprawiedliwości naprawczej i przestrzegały zasad wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom w przypadku dzieci, które przekroczyły wiek odpowiedzialności karnej i przejawiają lub angażują się w szkodliwe zachowania seksualne lub przestępstwa seksualne, zgodnie z Wytycznymi Rady Europy w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom.

Zalecenie 24

Komitet Lanzarote wzywa wszystkie Strony do zapewnienia, aby aresztowanie dzieci było środkiem ostatecznym, zgodnie z Wytycznymi Rady Europy w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom.

Zalecenie 25

Komitet Lanzarote wzywa **Węgry, Macedonię Północną, San Marino i Turcję** do zapewnienia, zgodnie z artykułem 32, aby wszystkie formy wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych, zgodnie z definicją zawartą w Konwencji Lanzarote, mogły być badane lub ścigane nawet wtedy, gdy ofiara nie złoży skargi.

Zalecenie 26

Komitet Lanzarote zachęca **Portugalię** do zastosowania niezbędnych środków ustawodawczych lub innych środków w celu uproszczenia przepisów i doprecyzowania, że wszystkie przypadki wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania w celach seksualnych mogą być badane i ścigane nawet wtedy, gdy ofiara nie złoży skargi.

Zalecenie 27

Komitet Lanzarote wzywa **Macedonię Północną, Federację Rosyjską i Serbię** do zapewnienia, zgodnie z artykułem 32, możliwości kontynuowania postępowania, nawet jeśli ofiara wycofa swoje zeznania.

Zalecenie 28

Komitet Lanzarote zwraca się do Stron, w szczególności do Andory, o zapewnienie osobom pracującym na pierwszej linii kontaktu odpowiedniego przeszkolenia, aby mogły rejestrować przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci nawet w przypadku braku skargi ze strony ofiary.

Zalecenie 29

Komitet Lanzarote zwraca się do Stron, w szczególności do Danii, o zapewnienie zabezpieczeń mających na celu ochronę ofiar i zapobieganie retraumatyzacji w przypadku, gdy ofiara zostanie wezwana w charakterze świadka nawet po wycofaniu skargi.

Zalecenie 30

Komitet Lanzarote zwraca się do wszystkich Stron o zagwarantowanie, że dobro dziecka będzie brane pod uwagę przy podejmowaniu decyzji o kontynuowaniu lub umorzeniu postępowania w sprawie przestępstw seksualnych przeciwko dziecku po wycofaniu skargi przez ofiarę.

Zalecenie 31

Komitet Lanzarote zwraca się do Serbii o zapewnienie, aby dzieci, wobec których mogą być postawione zarzuty „konkubinatu z osobą nieletnią”, były systemowo sprawdzane pod kątem potencjalnych przestępstw związanych z wykorzystywaniem seksualnym lub niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych oraz aby przy podejmowaniu decyzji o niewszczygnięciu postępowania karnego lub umorzeniu postępowania w sprawie tego konkretnego przestępstwa brany był pod uwagę najlepszy interes dziecka.

Zalecenie 32

Komitet Lanzarote wzywa wszystkie Strony do podjęcia niezbędnych środków ustawodawczych lub innych środków zgodnych z Deklaracją w sprawie ochrony dzieci w pieczy zastępczej przed wykorzystywaniem seksualnym i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, aby zapewnić, że specjaliści pracujący w sektorze publicznym, prywatnym lub wolontariacie ponoszą odpowiedzialność, jeśli dopuszczają się przestępstw seksualnych wobec dziecka lub nie zgłaszają właściwym organom takich przestępstw, do których doszło w warunkach opieki poza domem.

Zalecenie 33

Komitet Lanzarote wymaga od Stron, które jeszcze tego nie **zrobiły**¹⁴, zapewnienia zgodnie z artykułem 12 ust. 1, aby zasady poufności nałożone przepisami prawa wewnętrznego na niektórych specjalistów pracujących z dziećmi nie utrudniały możliwości zgłaszania właściwym służbom każdej

¹⁴ Albania, Andora, Armenia, Azerbejdżan, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Czechy, Dania, Estonia, Niemcy, Grecja, Liechtenstein, Litwa, Luksemburg, Republika Mołdawii, Monako, Czarnogóra, Macedonia Północna, Norwegia, Polska, Federacja Rosyjska, Serbia, Słowacja, Słowenia, Hiszpania, Szwecja, Ukraina i Wielka Brytania.

sytuacji, w której istnieją uzasadnione podstawy, by sądzić, że dziecko jest ofiarą wykorzystywania seksualnego lub niegodziwego traktowania w celach seksualnych.

Zalecenie 34

Komitet Lanzarote zwraca się do wszystkich Stron z prośbą o zagwarantowanie, że specjaliści nie będą musieli informować dziecka/rodziców/opiekunów przed złożeniem zgłoszenia, jeśli uznają, że takie powiadomienie mogłoby narazić dziecko/rodziców/opiekunów lub ich samych na ryzyko.

Zalecenie 35

Komitet Lanzarote wzywa wszystkie Strony do zapewnienia specjalnej ochrony osobom zgłaszającym w dobrej wierze przestępstwa seksualne wobec dzieci, w tym do ochrony ich przed sankcjami zawodowymi lub pracowniczymi.

Zalecenie 36

Komitet Lanzarote wzywa wszystkie Strony do wzmocnienia ochrony osób, które w dobrej wierze zgłaszają przypadki seksualnego wykorzystywania dzieci lub niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych, a także do utrzymania progu zgłaszania podejrzeń na możliwie najniższym poziomie.

Zalecenie 37

Komitet Lanzarote zwraca się do wszystkich Stron o umożliwienie wydania wobec domniemanego sprawcy nakazu opuszczenia miejsca sprawowania pieczy zastępczej już na początku dochodzenia.

Zalecenie 38

Komitet Lanzarote zachęca wszystkie Strony do rozważenia wprowadzenia środków ostrożności mających na celu zawieszenie podejrzanych sprawców w wykonywaniu czynności zawodowych lub w ramach wolontariatu wiążących się z kontaktem z dziećmi podczas dochodzeń i postępowań karnych dotyczących przestępstw określonych zgodnie z Konwencją Lanzarote.

Zalecenie 39

Komitet Lanzarote wymaga od Stron, które jeszcze tego nie **zrobiły**¹⁵, aby podjęły niezbędne środki ustawodawcze lub inne środki zgodnie z artykułem 26 w celu zapewnienia, że osoby prawne będą mogły ponosić odpowiedzialność za seksualne wykorzystywanie dzieci i niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych.

¹⁵ Andora, Azerbejdżan, Dania, Islandia, Liechtenstein, Malta, Macedonia Północna, Federacja Rosyjska i Serbia.

Zalecenie 40

Komitet Lanzarote nadal uznaje model „Barnahus” za obiecującą praktykę i zachęca Strony, które jeszcze tego nie uczyniły, do udostępnienia podobnych interdyscyplinarnych i międzyinstytucjonalnych usług ochrony ofiar wykorzystywania seksualnego i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych na całym terytorium swojego kraju.

Zalecenie 41

Komitet Lanzarote zwraca się do Norwegii oraz wszystkich **pozostałych** Stron, w których jeszcze tego nie uczyniono, z prośbą o umożliwienie wszystkim dzieciom do 18. roku życia dostępu do usług świadczonych przez Barnahusy lub inne podobne wielodyscyplinarne i międzyinstytucjonalne placówki działające w danym kraju.

Zalecenie 42

Komitet Lanzarote wymaga, aby Federacja Rosyjska zapewniła, zgodnie z artykułem 35 ust. 1 lit. c), aby cały personel odpowiedzialny za przesłuchiwanie dzieci będących ofiarami przestępstw był zobowiązany do przejścia odpowiednich szkoleń.

Zalecenie 43

Komitet Lanzarote wymaga od Stron, które jeszcze tego nie **zrobiły**¹⁶, aby podjęły niezbędne środki ustawodawcze lub inne środki, zgodnie z artykułem 35 ust. 1 lit. a), aby zapewnić przeprowadzenie przesłuchań dzieci będących ofiarami przestępstwa możliwie jak najszybciej po popełnieniu przestępstwa.

Zalecenie 44

Komitet Lanzarote wymaga od Stron, które jeszcze tego nie **zrobiły**¹⁷, aby podjęły niezbędne środki ustawodawcze lub inne środki zgodnie z artykułem 35 ust. 1 lit. d), aby zapewnić, że w przypadku, gdy niezbędne jest przesłuchanie ofiary więcej niż jeden raz, w miarę możliwości i w stosownych przypadkach przesłuchania będą przeprowadzane przez tę samą osobę i w tych samych warunkach materialnych, z zachowaniem tych samych przyjaznych dzieciom zabezpieczeń proceduralnych, co w przypadku pierwszego przesłuchania.

Zalecenie 45

Komitet Lanzarote zachęca **Gruzję, Macedonię Północną i Federację Rosyjską** do podjęcia środków ustawodawczych lub innych niezbędnych w celu zapewnienia, aby obrona w postępowaniu karnym

¹⁶ Bułgaria, Francja, Grecja, Federacja Rosyjska, Tunezja, Ukraina, Wielka Brytania.

¹⁷ Bułgaria, Francja, Grecja, Luksemburg, Malta, Macedonia Północna, Polska, Federacja Rosyjska, Ukraina, Wielka Brytania.

mogła kwestionować zeznania dziecka złożone podczas przesłuchania za pomocą pytań, eliminując w ten sposób potrzebę obecności dziecka na sali sądowej w trakcie postępowania.

Zalecenie 46

Komitet Lanzarote wymaga od Stron, które jeszcze tego nie **zrobiły**¹⁸, aby zapewniły, że wszystkie dzieci będące ofiarami wykorzystywania seksualnego lub niegodziwego traktowania w celach seksualnych, poniżej 18 roku życia, mogą korzystać z zabezpieczeń proceduralnych określonych w Konwencji Lanzarote.

Zalecenie 47

Komitet Lanzarote zachęca wszystkie Strony do zapewnienia, aby co do zasady dzieci będące ofiarami przestępstw, poniżej 18. roku życia, mogły być przesłuchane bez konieczności fizycznej obecności w sądzie, chyba że byłoby to sprzeczne z ich najlepszym interesem.

Zalecenie 48

Komitet Lanzarote zwraca się do Stron, które jeszcze tego nie **zrobiły**, o zapewnieni zgodnie z artykułem 31 ust. 1 lit. g), że co do zasady dzieci nie będą narażone na konfrontację z osobą podejrzaną¹⁹, i wymaga, aby wszelkie wyjątki przewidziane w prawie krajowym były zgodne z zasadą dobra dziecka i podlegały opinii niezależnego eksperta²⁰.

Zalecenie 49

Komitet Lanzarote wzywa wszystkie Strony do podjęcia niezbędnych środków ustawodawczych lub innych środków, aby chronić dzieci będące ofiarami przed kontaktem z osobami podezranymi w kontekście postępowań sądowych w sprawach rodzinnych lub opiekuńczych prowadzonych równoległe z dochodzeniem karnym lub postępowaniem sądowym.

Zalecenie 50

Komitet Lanzarote wymaga od Stron, które jeszcze tego nie **zrobiły**²¹, aby podjęły niezbędne środki ustawodawcze lub inne środki zgodnie z art. 31 ust. 1, aby zapobiegać publicznemu rozpowszechnianiu, w szczególności przez media, jakichkolwiek informacji, które mogłyby doprowadzić do zidentyfikowania dziecka będącego ofiarą wykorzystywania seksualnego lub niegodziwego traktowania w celach seksualnych.

¹⁸ Armenia, Azerbejdżan, Dania, Estonia, Islandia, Norwegia, Federacja Rosyjska, Serbia, Słowenia i Hiszpania.

¹⁹ Luksemburg, Monako i Federacja Rosyjska.

²⁰ Azerbejdżan, Grecja, Węgry, Luksemburg, Monako, Czarnogóra, Federacja Rosyjska, Słowenia i Szwajcaria.

²¹ Armenia, Azerbejdżan, Bośnia i Hercegowina, Estonia, Niemcy, Islandia, Łotwa, Liechtenstein, Republika Mołdawii, Monako, Niderlandy, Macedonia Północna, Norwegia, Polska, Rumunia (w odniesieniu do dzieci w wieku 14 lat i starszych), Federacja Rosyjska, Republika Słowacka, Szwecja i Szwajcaria.

Zalecenie 51

Komitet Lanzarote domaga się, aby Macedonia **Północna zapewniła**, zgodnie z artykułem 36 ustęp 2, aby postępowania karne dotyczące wykorzystywania seksualnego dzieci i niegodziwego traktowania w celach seksualnych mogły być prowadzone bez obecności publiczności.

Zalecenie 52

Komitet Lanzarote zwraca się do wszystkich Stron z prośbą o zapewnienie, aby w przypadku, gdy dziecko znajduje się pod opieką opiekuna lub służb socjalnych z powodu podejrzenia, że popełniono wobec niego przestępstwo określone w niniejszej Konwencji, a dziecko może mieć status strony w postępowaniu karnym, służby te były zobowiązane do zasięgnięcia porady prawnej w imieniu dziecka.

Zalecenie 53

Komitet Lanzarote wzywa wszystkie Strony do zapewnienia, aby dzieci będące ofiarami przestępstw seksualnych, w przypadkach, gdy przysługuje im prawo do porady prawnej i pomocy prawnej, otrzymywały informacje umożliwiające im skuteczne skorzystanie z tych usług.

Zalecenie 54

Komitet Lanzarote zachęca wszystkie Strony do udzielania bezpłatnej pomocy prawnej dzieciom będącym ofiarami wykorzystywania seksualnego lub niegodziwego traktowania w celach seksualnych, zwłaszcza w przypadkach nadużycia zaufania, władzy lub wpływu.

Zalecenie 55

Komitet Lanzarote **zachęca** wszystkie Strony do zapewnienia dzieciom-ofiarom w każdym wieku biorącym udział w postępowaniach dochodzeniowych i sądowych wsparcia psychologicznego ze strony przeszkolonego specjalisty, które nie jest uzależnione od uznania władz ani od wniosku ofiary lub jej przedstawiciela.

Zalecenie 56

Komitet Lanzarote wymaga od Norwegii zapewnienia, zgodnie z artykułem 2, aby ofiary i ich bliscy mogli uzyskać pomoc bez dyskryminacji z jakichkolwiek powodów.

Zalecenie 57

Komitet Lanzarote zaprasza Strony, które jeszcze tego nie **zrobiły**²², aby zapewniły ofiarom i ich bliskim dostęp do odpowiedniego wsparcia, nawet jeśli nie występują w sądzie w charakterze świadków.

Zalecenie 58

Komitet Lanzarote zwraca się do Armenii, Ukrainy i wszystkich innych Stron, które udzielają wsparcia dzieciom będącym ofiarami w kontekście interwencji przeznaczonych dla ofiar przemocy domowej lub handlu ludźmi, o wyraźne odniesienie się w ramach tych interwencji do dzieci będących ofiarami wykorzystywania seksualnego lub niegodziwego traktowania w celach seksualnych.

Zalecenie 59

Komitet Lanzarote apeluje do wszystkich Stron o zapewnienie odpowiednich środków finansowych na usługi świadczące wsparcie – w tym pilne lub doraźne wsparcie psychologiczne – dla ofiar oraz osób im bliskich.

Zalecenie 60

Komitet Lanzarote wzywa wszystkie Strony do podjęcia niezbędnych środków ustawodawczych lub innych środków w celu zapewnienia, że specjaliści pracujący z dziećmi będącymi ofiarami mają dostęp do szkoleń i zasobów, które pozwolą im identyfikować potencjalne konflikty interesów pojawiające się w kontekście dostępu do informacji o dziecku i odpowiednio na nie reagować.

Zalecenie 61

Komitet Lanzarote apeluje do wszystkich Stron o zapewnienie, aby – bez uszczerbku dla swobodnej i właściwej oceny dowodów – fakt udzielenia dziecku pomocy terapeutycznej nie mógł sam w sobie wpływać negatywnie na ocenę wiarygodności jego zeznań ani na wagę dowodową, jaka zostanie im przypisana.

Zalecenie 62

Komitet Lanzarote wzywa wszystkie Strony do zapewnienia ofiarom wykorzystywania seksualnego dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych dostępu do długoterminowego wsparcia dostosowanego do ich konkretnych potrzeb.

Zalecenie 63

²² Azerbejdżan, Bośnia i Hercegowina.

Komitet Lanzarote wymaga od Stron, które jeszcze tego nie **zrobily**²³, aby ustanowiły mechanizmy monitorowania i nadzorowania osób skazanych za wykorzystywanie seksualne dzieci i niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych zgodnie z artykułem 27 ust. 4.

Zalecenie 64

Komitet Lanzarote zachęca Strony do wzmocnienia monitorowania i nadzoru nad przestępcami skazanymi za wykorzystywanie seksualne dzieci lub niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych, na przykład przez rozważenie kroków określonych w dodatkowych wytycznych poniżej.

Zalecenie 65

Komitet Lanzarote ponawia Zalecenie 11 Sprawozdania w sprawie mechanizmów gromadzenia danych, wymagające od Stron, które jeszcze tego nie **zrobily**²⁴, aby współpracowały z innymi Stronami przez wymianę danych dotyczących tożsamości i profilu genetycznego osób skazanych za przestępstwa określone zgodnie z Konwencją Lanzarote, zgodnie z umowami i protokołami dotyczącymi udostępniania danych, w celu zapobiegania takim przestępstwom i ich ścigania zgodnie z artykułem 37 ustęp 3.

²³ Albania, Andora, Armenia, Azerbejdżan, Grecja, Liechtenstein, Republika Mołdawii, Norwegia, Federacja Rosyjska, Serbia, Republika Słowacka i Tunezja.

²⁴ Albania, Andora, Armenia, Austria, Azerbejdżan, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Gruzja, Niemcy, Grecja, Liechtenstein, Malta, Monako, Czarnogóra, Macedonia Północna, Islandia, Federacja Rosyjska, San Marino, Serbia, Słowenia, Szwajcaria, Tunezja